

Bakgrund

En stadigt växande andel av Sveriges (och Västeuropas) befolkning utgörs av människor i 3:e och 4:e åldern. Särskilt i de äldsta åldersgrupperna lever många ensamma efter att hustrun eller mannen fallit ifrån.

Samhället har ett stort ekonomiskt intresse av att människor klarar sig själva så länge som möjligt i eget boende eller hos släkten. Det visar sig dock i praktiken att en motsatt effekt utgörs av att de ensamma gamla i eget boende allt för ofta är inaktiva och inte stimuleras mentalt, vilket gör att deras mentala kapacitet förfaller. Ofta går detta mycket fort.

Detta leder till att den gamle får sänkt livskvalitet och från att ha kunnat klara sig själv blir beroende av mer och mer stöd och hjälp från samhället.

Denna insikt är i och för sig inte ny och genom många år har det både i Sverige och i andra länder gjorts insatser för att aktivera äldre medborgare. Bland insatserna finner vi också sådana som baseras på upplevelser genom kultur och kulturarv.

På flera håll i Sverige genomförde man redan på 1970-talet besök på äldreboenden med möjlighet att se, röra och samtala utifrån gamla fotografier och föremål från äldre tiders vardagsliv. Särskilt i Västsverige utvecklades en tradition av att arbeta med en slags kulturhistoriska dockskåp, där de äldre deltagarna fick möblera så som det var i deras barndomshem osv. De flesta av dessa initiativ, där det ofta hade varit musei- eller arkivpersonal som stod för det innehållsrika arbetet, försvann under 1990-talet. Det blev då personalen på vårdhemmen och på äldreboendena som själva skulle stå för aktiviteterna, vilket ledde till både mindre engagemang för förnyelse av innehållet och till att denna typ av aktiviteter konkurrerade med andra typer av aktivitetsutbud.

Specifikt i England utvecklades under 1980-talet ett särskilt intresse för att arbeta med reminiscens och mest känd är den verksamhet, som under namnet "Age Exchange" uppstod under Pam Schwitzers ledning i London och som blev navet i en landsomfattande organisation. Ingredienserna var i och för sig desamma som man tillämpat i bl a Sverige, men omfattningen blev stor tack vare att verksamheten drevs av en egen organisation som hade utvecklingsresurser, något som gjorde att verksamheten hela tiden framstod som "ny" och därmed lockande för äldreföreningar, pensionärscentra, vårdhem osv. Verksamheten bestod av regelbunden minnesträning med stimulering av minnet med hjälp av foton, film, ljudband, matlagning och t ex föremål från den tid man intresserade sig för.

Age Exchange blev under andra halvan av 1990-talet så väletablerat, att man knöt forskare till verksamheten och bedrev studier av effekterna. Oberoende av denna organisation har senast Sarah Housden kartlagt och studerat de senaste årtiondenas insatser på området i UK och har liksom andra kommit fram till huvudslutsatsen, att det är mycket svårt att bevisa resultaten i naturvetenskaplig mening, men allt tyder på att de deltagande äldre faktiskt blir gladare och klarar sig bättre om de deltar i reminiscensaktiviteter.

Projekt består alltså av fem läns museer som har grupperats i två olika grupper och som arbetar något olika varandra. Västerbottens Museum, Murberget Läns museet Västernorrland och Jamtli bildar en grupp genom att i detta utvecklingsarbete

använda sina friluftsmuseer. På samma sätt bildar Kalmar läns museum och Sörmlands museum par genom att primärt göra sina insatser utanför museet.

De fem museerna utbyter erfarenheter på vägen liksom de vid avslutningen av projektet hoppas och förväntar sig kunna lägga fram resultaten tillsammans i form av inlägg vid ett seminarium inom ramarna för Länsmuseumernas Samarbetsråd, i samråd med Riksutställningar (Göran Björnberg) och/eller Riksförbundet Sveriges Museer.

Kalmar läns museum

Kalmar läns museum har under lång tid arbetet mycket men gruppen "yngre" pensionärer, främst genom ett nära samarbete med hembygdsföreningar. Exempelvis deltar pensionärer från hembygdsföreningarna årligen i ett 20-tal tidsresor som genomförs tillsammans med museet och skolklasser. Museet har även initierat samarbete mellan hembygdsföreningar och skolor där eleverna intervjuat de äldre om livet kring det tidiga 1900-talet och 1950-talet och där man sedan gjort utställningar/arrangemang tillsammans. Under 2007-2008 har museet även genomfört studiecirkel dagtid och arrangemang för pensionärer om arkeologi kring en klosterruin. Flera föreläsningar har hållits för pensionärsuniversitetet.

Under 2008 genomfördes en tidsresa till medeltiden med ett äldreboende för senildementa i Högsby kommun. Vårdtagarna fick prova medeltidskläder i den mån rullstolar och annat tillät och de fick även vara med att laga och äta medeltida mat samt höra musik och berättelser. Aktiviteten var mycket uppskattad av såväl vårdtagare som personal.

Det projekt som nu genomförs är ett pilotprojekt där Mörbylånga och Kalmar kommuner. Följande platser är deltagare i projektet: Träffpunkterna Skogsrådet och Mjölkörten samt demensboendet Trädgården. På Öland är det Äppelvägens demensboende och dagverksamheten på Ladan i Färjestaden. Aktiviteter på dessa platser kommer att genomföras under 2010.

För mer info och kontakt:

Meg Johnson, projektledare, antikvarie

meg.johnson@kalmarlansmuseum.se 0480-45 13 25